

tarihe karışırken

Divanların yaprakları arasında, mehtabın memesini sağarak gümüş ile besleyip büyüttüğü sakiler dolaşır.

Saki nigehin tamam kâr itdi bana

Hayretle cihan yüzünü târ itdi bana,

Sâhbâya behane bulma vallah billâh,

Netdiyse o çeşmi pür hûmâr itti bana!

Nedimin bu kıtası yanına Şeyhislâm Yahyanın şu beyti yaraşır:

Vâizi şehre nice âdem disüm pîrî-mugan

Adına "Ummül-hais,, dir dü sâle duh-

terin!

Hakikaten, dördüncü Muradın rind ve şair şeyhislâmının küçücük bir kızcağıza benzettiği şaraba, Osmanlı imparatorluğunun resmî evrakında "Habis şeylerin anası,, denilirdi. Müslümanların şarap alıp satmasını düşünmek bile küfürdü. Bir katra şarap, içilirse haramdır, esvaba dökülürse kir olurdu. Şarabı ve bütün diğer müskiratı memleketimizde hristiyanlar yapar, onlar alıp satardı. Zaman zaman da şiddetli emirlerle meyhaneler kapatılır, müskirat yasak edilirdi. Meselâ, hicrî 975 tarihli bir hüküm ile, İstanbul ve Galata kadıları ne kadar meyhane ve kahvehane varsa kapatmağa ve meyhanelerdeki şaraplara tuz atarak sirke yapmağa memur edilmişlerdi.

983 de saraydan İstanbul kadısına gönderilen diğer bir hüküm daha şayanı dikkatti: Lânga civarındaki mahallelerde hristiyanlar evlerinde meyhaneler açmışlar Sarhoşlar hamama giden müslüman kadınlara sarkıntılık ediyormuş. Hattâ bir defasında bir sarhoş kadınlar hamamının halvetine kadar girmiş, orada yakaladığı bir kadını, öbür kadınlar kurtaramamış, etraftan yetişen bir kalabalık biçareyi mütecavizin elinden almış. Hidetlenen padişah, mescitlere ve hamamlara giden yollardaki hristiyan evlerinde meyhane açılmamasını emrediyor.

991 tarihli bir hükümde ise, meyhane bilâkaydü şart yasak ediliyor; şarap ve rakının hristiyanlar arasında bile gizli satılması emrediliyor.

Burada, şarap ve rakı imalinin şiddetle yasak edilmeyip de satışının gizli yaptırılması tuhaf görünebilirse, içkiden alınan resmin devletin en mühim varidatından biri olduğunu hatırlatırım. Meselâ: Fransız elçisi ile maiyeti için şarap Te-kirdağından gelirdi, ve öyle yüz kilo, ikiyüz kilo değil, tam 30.000 okka olarak gelirdi.

Evlerinde gizli olarak şarap içmelerine izin verilenler arasında divanı hümayun tercümanları yılda 3000 matra şarap alırlardı.

Emirlerin şiddetli ifadesine rağmen içki yasağı hiçbir vakit uzun sürmemişti. Bu yasağa memur makamlar, birer ikişer tekrar açılan meyhanelere göz yummuşlardı. Evliya Çelebi, bu meseleyi gayet açık bir lisan ile anlatıyor: "Sadrazama, yeniçeri ağasına, Asesbaşıya, Sübaşıya, Galata mollasına, Galata Voyvodasına, şarap eminine para yedirirler. Azim mal hasıl olacak bir şeytan dolabıdır ki değme akıllının akli ermez!,, diyor.

Bazı padişahlar da, mühim varidatı nazarı dikkate alarak içki yasağını kaldırmışlardı. Dördüncü Murat Bağdat seferine çıkarken yapılan büyük esnaf alayında, Evliya Çelebinin tabiri ile: "Es

(Lûtfen sayfayı çeviriniz),

nafı melunan menhusan mezmuman
yâni meyhaneciyan,, da geçmişti. O za-
man İstanbul şehrinin otuz muhtelif e-
minliğinden biri de “şarap eminliği,, idi.
Bunlar, Galatada Domuz kapısında otu-
rurlardı.

Evliya Çelebi: “İstanbulun dört çevre-
sinde meyhaneler çoktur. Ama en çok
Samatya kapısında, Kumkapıda, Yeni-
Balıkpazarında, Unkapanında, Cibali
kapısında, Ayakapısında, Fener kapısın-
da, Balat kapısında bulunur. Hele Gala-
ta demek meyhane demektir!,, diyor.
Bundan üç yüz elli yıl evvelki meyhane-
cilerle meyhaneleri de şöyle tarif ediyor:
“Meyhaneciler mezmum bir halk, melun
kavimlerdir ki meyhaneleri içre bu kadar
hanende, sazende ve kışırılanmış adamlar
toplanıp gece gündüz safa eder. Esnaf
alayında meyhanecilar pür silâh, meyha-
neciyanlarının üftadeleri ve şarabınâbın
esirleri mahmur mahmur birçok asılsız
ve esassız efsaneler, ırlayarak geçerler.,,

On yedinci asır ortasında İstanbulda
1060 meyhane, cümlesi hristiyan olmak
üzere de 6000 kadar meyhaneci ve mey-
haneci çırağı varmış. Zannederim ki meş-
rutiyete kadar da Türkler ve müslüman-
lar meyhanecilik yapamazlardı. Hattâ
şu son bir iki yıl içinde Eminönü mey-
danının açılmasile tarihe intikal edecek
olan meşhur Balıkpazarında da ilk Türk
meyhanesini açan ve yaşatabilmek için
Türk olmıyan rakiplerile bir hayli mü-
cadele eden, işittiğime göre, Bay Temel
adında bir vatandaştır.

Üslûp ve zarafetinin ve tükenmez e-
nerjisinin hayranı olduğum Evliya Çe-
lebi, ölmez eser “Seyahatname,,sinde
bu fasla şu satırlarla nihayet veriyor:
“Varup meyhanede can sohbeti ederler,
Ama mallarını beyhude berbat ederler.
Sadece meyhaneciler kâr ederler. Şara-
bın nassı katî ile katresi haramdır. A-
ma hekimler (Ruhu sanî) demişler. Bu
nu nîş edenler (aslan südü) demişler.

*Yâne yalvarmağa bir kimse hicap itse
heman
Bir kadeh mey kişinin cümle hicabın
götürür.*

Kudema (elma yiyip alessabah bir
kâse şarap içenin öldüğüne taaccüp ede-
riz) demişler. Ama yalan söylemişler...

Reşat Ekrem KOÇU

